

การประกวดหมู่บ้านและชุมชนน่าอยู่

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านถ่อน จังหวัดหนองคาย

ประชาชนในตำบลบ้านถ่อนมักเจ็บป่วยเนื่องจากโรคต่างๆ เช่น โรคเลปโตสไปโรซิส(โรคฉี่หนู) โรคไข้เลือดออก หรือโรคติดต่ออื่นๆ อันเนื่องมาจากประชาชนในตำบลขาดการดูแลสุขภาพความสะอาดของบ้านเรือนและถนนหนทาง จึงทำให้บ้านเรือนกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค นอกจากนี้สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของตำบลยังคงไม่เรียบร้อย เนื่องจากมีการทิ้งขยะในบริเวณถนนในหมู่บ้าน

ในปี 2543 สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหนองคาย ได้คัดเลือกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านถ่อนให้เป็น อบต. นำร่องโครงการเมืองน่าอยู่ระดับตำบล อบต.บ้านถ่อนจึงได้มีแนวคิดสนับสนุนให้ชาวบ้านในตำบล เห็นความจำเป็นในการร่วมมือร่วมใจกันดูแลรักษาความสะอาดของหมู่บ้านตนเองให้สวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย ถูกสุขลักษณะและสุขอนามัย

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: ท่าบ่อ

จังหวัด: หนองคาย

ประชากร: 6,904 คน

พื้นที่: 36.55 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางตรง

วิถีใหม่

อบต.บ้านถ่อนได้จัดทำโครงการ "การประกวดหมู่บ้านและชุมชนน่าอยู่" ขึ้น ในปี 2544 โดยการแบ่งหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้านออกเป็นคุ้ม เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาบ้านเรือนของตนให้สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย และเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีปราศจากภัยจากโรคติดต่อต่างๆ

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. แบ่งหมู่บ้านออกเป็นคุ้ม โดย อบต. ออกแบบสำรวจให้จัดแบ่งตามความเหมาะสมของถนน และใช้หลักเกณฑ์ในการแบ่ง 15-20 ครัวเรือน/คุ้ม ซึ่งในปี 2544 แบ่งออกเป็น 31 คุ้ม และในปี 2545 แบ่งคุ้มเพิ่มขึ้นเป็น 36 คุ้ม เนื่องจากบางหมู่บ้านมีจำนวนครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น โดยที่แต่ละคุ้มจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารคุ้ม ประมาณคุ้มละ 7 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ และคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่บริหารงานต่างๆ ของคุ้ม
2. จัดประชุมระหว่าง อบต. และคณะกรรมการบริหารคุ้มต่างๆ ประมาณเดือนละ 1-2 ครั้ง เพื่อมอบนโยบายในการดำเนินงาน หรือแลกเปลี่ยนปัญหาในการดำเนินงานร่วมกัน
3. ประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญในเรื่องความสะอาดของชุมชน โดยการใช้เสียงตามสาย จัดประชาคมหมู่บ้านออก อบต.สัญจร รถประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ และผ่านอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน(อสม.) ที่อยู่ในชุมชน
4. ประชาชนและคณะกรรมการในคุ้มต่างๆ ร่วมกันพัฒนาคุ้มในด้านต่างๆ ทั้งความสะอาดของบ้านเรือน ถนน และสถานที่สาธารณะ รวมถึงร่วมกันปลูกไม้ดอกไม้ประดับให้เกิดความสวยงาม
5. จัดประกวดคุ้มเป็นประจำทุกปีในช่วงเดือนพฤศจิกายน – มีนาคม และในช่วงเดือนพฤศจิกายน อบต.จะเรียกประชุมคณะกรรมการคุ้ม เพื่อแจ้งหมายกำหนดการในการประเมินคุ้ม โดยจะแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินออกตรวจเยี่ยม ซึ่งประกอบไปด้วย ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่อนามัยตำบล พนักงานสาธารณสุขอำเภอ จำนวน 5 คน เพื่อทำหน้าที่ออกไปประเมินและให้คะแนนคุ้มต่างๆ โดยใช้เกณฑ์ชี้วัดของกรมอนามัย กระทรวง

สาธารณสุข และให้รางวัลแก่คุ้มที่ได้ชนะเลิศที่ 1 จำนวน 4,000 บาท รางวัลที่ 2 จำนวน 3,000 บาท รางวัลที่ 3 จำนวน 2,000 บาท และรางวัลชมเชยรางวัลละ 1,000 บาท ซึ่งให้แก่ทุกคุ้มที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

การระดมทรัพยากร

- ค่าใช้จ่าย/การลงทุน**
- งบประมาณของ อบต.บ้านดอน ปีละประมาณ 100,000 บาท เพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้
 - ค่ารางวัลคุ้ม จำนวน 60,000 บาท
 - ค่าใช้จ่ายดำเนินการ(ตอบแทนคณะกรรมการ จัดประชุมประชาคม เอกสารและอาหารเครื่องดื่ม) จำนวน 40,000 บาท
- อุปกรณ์/เครื่องมือ**
- เอกสารประชาสัมพันธ์
- บุคลากร**
- คณะกรรมการบริหารคุ้มทำหน้าที่ในการบริหารงานต่างๆ ของคุ้ม คุ้มละ 7 คน รวม 252 คน ทำงานประมาณ 2 วัน/เดือน
 - คณะกรรมการประเมินทำหน้าที่ออกตรวจเยี่ยมให้ให้คะแนนคุ้มต่างๆ จำนวน 5 คน ทำงานประมาณ 5 วัน
 - เจ้าหน้าที่ อบต. ทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่างคุ้มต่างๆ จำนวน 2 คน ทำงานวันและเวลาราชการ

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
กันยายน 2544	- จัดทำประชาคมหมู่บ้านและประชาคมตำบลเพื่อระดมความคิดเห็น และเสนอแนวทางการดำเนินงานการจัดทำคุ้มพัฒนาในตำบล ซึ่งที่ประชุมประชาคมให้ความสนับสนุนแนวคิดในการจัดตั้งคุ้มในตำบล	นายก อบต./ปลัด อบต./สมาชิกสภา อบต./ตัวแทนชุมชน
ตุลาคม 2544	- เขียนโครงการเพื่อเสนอต่อสภา อบต. และสภา อบต. อนุมัติให้ดำเนินโครงการ โดยตั้งงบประมาณปีละ 100,000 บาท เพื่อใช้ดำเนินการ	ปลัด อบต.
พฤศจิกายน 2544 – มีนาคม 2545	- กำหนดผู้รับผิดชอบโครงการและกิจกรรมต่างๆ และจัดทำแบบสำรวจเพื่อใช้ในการแบ่งคุ้ม โดยกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งไว้ที่ 15-20 ครัวเรือน/คุ้ม - ประสานงานกับประชาคมหมู่บ้าน และผู้นำชุมชนเพื่อเสนอหลักเกณฑ์ในการแบ่งหมู่บ้านออกเป็นคุ้มย่อยๆ และให้ประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบลเข้ามามีส่วนร่วมในการแบ่งพื้นที่ออกเป็นคุ้ม - ดำเนินการแบ่งคุ้มออกเป็น 31 คุ้ม และให้แต่ละคุ้มเลือกคณะกรรมการบริหารคุ้ม คุ้มละ 7 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการและคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่บริหารงานทั่วไปและเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมของคุ้ม - จัดประชุมคณะกรรมการคุ้มทั้ง 31 คณะ เพื่อชี้แจงแนวนโยบายของ อบต.ในการพัฒนา เปิดโอกาสให้คณะกรรมการแสดงความคิดเห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติงาน และแจ้งกำหนดการในการตรวจประเมินคุ้ม	ปลัด อบต./คณะผู้บริหาร/ประชาคมหมู่บ้าน/คณะกรรมการคุ้ม

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
	- คณะกรรมการคุ้มแต่ละคุ้มจัดประชุมสมาชิกในคุ้มเพื่ออธิบายถึงหลักเกณฑ์ และระดมความคิดเห็นในการหาวิธีการเพื่อพัฒนาคุ้มของตนเอง - อบต. แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่อนามัยตำบลและพนักงานสาธารณสุขอำเภอ เพื่อทำการตรวจประเมินตามหมายกำหนดการ	
เมษายน 2545	- คณะกรรมการประเมินดำเนินการสรุปผลการประเมิน	คณะกรรมการประเมิน
พฤษภาคม 2545	- ตัดสินการประกวดคุ้มหมู่บ้านและชุมชนน่าอยู่ และมอบรางวัลเงินสดให้แก่คุ้มที่ชนะเลิศอันดับ 1, 2, 3 และรางวัลชมเชย โดยคุ้มต่างๆ ได้นำเงินรางวัลไปใช้ในการพัฒนาคุ้มต่อไป	คณะกรรมการประเมิน/นายก อบต./ปลัด อบต.
พฤศจิกายน – มีนาคม ของทุกปี	- อบต.จัดให้เป็นช่วงตรวจและให้คะแนนคุ้ม รวมทั้งการประเมินผลคุ้ม	อบต./คณะกรรมการประเมิน/คณะกรรมการคุ้ม
ในช่วงปี 2546	- อบต.ได้จัดแบ่งคุ้มเพิ่มขึ้น จาก 31 คุ้ม เป็น 36 คุ้ม เนื่องจากในบางหมู่บ้านมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุมมากขึ้น	นายก อบต./ปลัด อบต.

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

-- บทบาทความร่วมมือ --

สถานีอนามัยตำบลบ้านก่อน	สนับสนุนเจ้าหน้าที่เพื่อร่วมเป็นคณะกรรมการในการตรวจประเมินผลการดำเนินงานของคุ้ม และสนับสนุนหลักเกณฑ์หรือเกณฑ์ชี้วัดจากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอท่าปอ	สนับสนุนเจ้าหน้าที่เพื่อร่วมเป็นคณะกรรมการในการตรวจประเมินผลการดำเนินงานของคุ้ม และสนับสนุนหลักเกณฑ์หรือเกณฑ์ชี้วัดจากกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข
ครู/อาจารย์ในตำบล	ร่วมเป็นคณะกรรมการในการประเมินผลการดำเนินงานของคุ้มต่างๆ

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ประชาชนในตำบลบ้านก่อนมักเจ็บป่วยด้วยโรคต่างๆ เช่น โรคเลปโตสไปโรซิส(โรคฉี่หนู) โรคไข้เลือดออก หรือโรคติดต่ออื่นๆ อันเนื่องมาจากประชาชนในตำบลขาดการดูแลสุขภาพความสะอาดของบ้านเรือน และถนนหนทาง จึงทำให้บ้านเรือนกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค
2. สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของตำบลไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ดูไม่สะอาดตาเนื่องจากมีการทิ้งขยะตามบริเวณถนนสายต่างๆ ในหมู่บ้าน

หลังการดำเนินการ

1. สถิติการเจ็บป่วยของประชาชนในตำบลบ้านดอนด้วยโรคเล็ปโตสไปโรซิส ลดลงจนแทบจะไม่พบผู้ป่วยด้วยโรคนี้ ส่วนโรคไข้เลือดออกนั้น หลังจากที่ได้มีการทำลายลูกน้ำยุงลายลดลงเหลือศูนย์
2. ด้านการประเมินความสะอาดทั่วไปของหมู่บ้านทั้ง 8 หมู่บ้าน พบว่า
 - ทุกหมู่บ้านมีป้ายชื่อ ชอย คุ่ม ป้ายบอกเส้นทาง ถนน ทางเข้าหมู่บ้านสะอาด อยู่ในสภาพดี
 - ถนนภายในหมู่บ้านหรือในคุ่มมีสภาพดีไม่มีหลุมบ่อขรุขระ
 - ในบริเวณริมถนนทุกสายในแต่ละหมู่บ้านมีการปลูกดอกไม้ประดับ ไม้ยืนต้น เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม
 - ทั้ง 8 หมู่บ้านมีระบบการกำจัดขยะในครัวเรือนที่เหมาะสม ถูกสุขลักษณะ
 - ทุกหมู่บ้านมีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในหมู่บ้าน เช่น สวนสาธารณะ ห้องสมุดประชาชน สถานที่อ่านหนังสือ
3. การประเมินความสะอาดของครัวเรือนหรือที่อยู่อาศัยในแต่ละคุ่ม ทั้ง 36 คุ่ม ในภาพรวมพบว่า
 - บ้านเรือนราษฎรเกินกว่า 90% ปรับปรุงสภาพให้คงทนถาวร สะอาด มีรั้วรอบขอบชิด เป็นระเบียบสวยงาม
 - ทุกหลังคาเรือนมีส่วนที่ถูกหลักสุขาภิบาลครบ 100%
 - ทุกครัวเรือนมีถังขยะประจำบ้าน มีการกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาล
 - ทุกครัวเรือนมีน้ำสะอาดไว้อุปโภคโดยมีโอ่งแดงประมาณ 80% และโอ่งน้ำ ถังน้ำมีฝาปิดมิดชิด 100%
 - มีการจัดครัวถูกหลักสุขาภิบาลอาหาร และแต่ละครัวเรือนมีการคัดแยกขยะก่อนนำมากำจัดอย่างถูกต้อง
4. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรักษาความสะอาดหมู่บ้านหรือคุ่มพัฒนา พบว่าชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบในการรักษาความสะอาดของหมู่บ้านดังนี้
 - ทุกคุ่มมีการแต่งตั้งคณะกรรมการด้านการพัฒนามัยสิ่งแวดล้อม 1 คณะ
 - ทุกคุ่มมีส่วนร่วมกันจัดทำแผนอนามัยสิ่งแวดล้อมของคุ่ม โดยการใช้กระบวนการเวทีชาวบ้านหรือชุมชนเข้มแข็ง
 - ชาวบ้านในคุ่มร่วมกันจัดกิจกรรมรณรงค์ทำความสะอาดอาคารบ้านเรือนทุกๆ เดือน และจัดกิจกรรมรณรงค์ทำความสะอาดพัฒนาหน่วยงานราชการ และสถานที่สาธารณะประโยชน์ ถนน แหล่งน้ำสาธารณะ ทุก 3 เดือน
 - ทุกคุ่มปลอดจากปัญหายาเสพติด เนื่องจากการแบ่งพื้นที่ออกเป็นคุ่มเล็กๆ ทำให้เกิดการตรวจสอบทางสังคมอย่างเข้มแข็งและทั่วถึง

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
1. ในช่วงเริ่มต้นของโครงการประชาชนในบางหมู่บ้าน หรือบางคุ่มยังไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาหมู่บ้านจึงไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร	1. จัดประชุมประชาคมเพื่อชี้แจงให้ชาวบ้านเห็นความจำเป็นในการพัฒนาหมู่บ้านตนเอง โดยการจัดเวทีประชาคม ใช้เสียงตามสาย ออก อบต. สัญจร ใช้รถประชาสัมพันธ์และผ่าน อสม. ในชุมชน ในเรื่องโรคที่เกิดจากหนูหรือโรคเล็ปโตสไปโรซิสและโรคไข้เลือดออก รวมถึงวิธีในการป้องกันโรค
2. เกณฑ์ในการให้คะแนนและการประกวดคุ่มยังไม่เป็นที่ยอมรับของชาวบ้านบางส่วน	2. ให้ชาวบ้านหรือตัวแทนคุ่มเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น และรวมกำหนดเกณฑ์การประเมินร่วมกันคณะกรรมการ นอกจากนั้นยังแต่งตั้งข้าราชการจากหน่วยงานต่างๆ เป็นกรรมการออกตรวจเยี่ยมให้คะแนนคุ่มพัฒนาเพื่อให้เป็นไปอย่างยุติธรรม

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การประสานงานระหว่างปลัด อบต. นายก อบต. และสภา อบต. กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งชาวบ้าน 36 คุ่ม เกี่ยวกับนโยบายในการดำเนินงาน ความรับผิดชอบและความตั้งใจจริง ความเสียสละของเจ้าหน้าที่ อบต. ประกอบกับภาวะผู้นำและบุคลิกภาพของฝ่ายบริหารและข้าราชการประจำมีส่วนสำคัญทำให้กิจกรรมต่างๆ ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะนายก อบต. ที่มีภูมิสำเนาในบ้านก่อน จึงมีญาติพี่น้องและชาวบ้านให้ความร่วมมือ

ความยั่งยืนในการดำเนินการ

โครงการประกวดคุ่มพัฒนาได้บรรจุเข้าในแผนพัฒนา 5 ปี โดยมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนและจัดสรรเงินงบประมาณรองรับทุกปี นอกจากนี้การมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือของชาวบ้านทั้ง 36 คุ่ม ส่งผลให้โครงการได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่

บทเรียนที่ได้รับ

1. อบต. จะต้องสร้างความตระหนักและการมองเห็นความจำเป็นในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในหมู่บ้านทุกคน เพราะว่าการมีส่วนร่วมจากประชาชนทุกคนจะส่งผลให้การพัฒนาท้องถิ่นประสบความสำเร็จ
2. การให้ชาวบ้านในแต่ละคุ่มหรือหมู่บ้านเกิดการยอมรับในบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของกันและกัน ทำให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิผล
3. การพัฒนาท้องถิ่นจะยั่งยืนจะต้องเกิดจากความตระหนักและมองเห็นความจำเป็นในการให้ความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบของชาวบ้าน
4. การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายใน อบต. กับชาวบ้านโดยการสื่อสารและวิธีหลากหลายส่งผลให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายอภิวัฒน์ โคตรชมพู
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านถ่อน
ที่อยู่ : หมู่ที่ 2 บ้านโนนศิลา ตำบลบ้านถ่อน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
โทรศัพท์ : (042) 458-241

ชื่อ-นามสกุล : นายจำเนียร โคตรชมพู
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านถ่อน
ที่อยู่ : หมู่ที่ 2 บ้านโนนศิลา ตำบลบ้านถ่อน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย
โทรศัพท์ : (042) 458-241

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2544

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หมู่ที่ 2 บ้านโนนศิลา ตำบลบ้านดอน อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย 43110
ขนาดพื้นที่	41.18 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	1,331,600 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
งบประมาณรายได้	2,798,716 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	26 คน 5 คน พนักงานท้องถิ่น 1 คน ลูกจ้างประจำ 20 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	6,940 คน
จำนวนครัวเรือน	1,342 ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยประชากร	20,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตชุมชน	ตำบลบ้านดอนประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน เป็นที่ ราบลุ่มมีความลาดเอียงน้อย มีหน้าดินดินเหนียว มีดิน ลูกรังปะปนเป็นบางส่วน ลักษณะหมู่บ้านตั้งอยู่เป็น กลุ่ม ๆ ระยะห่างกันโดยเฉลี่ย 2 กิโลเมตร ประชาชน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา ทำสวน ร้อยละ 70 ค้าขาย ร้อยละ 10 รับราชการ ร้อยละ 5 และอื่นๆ ร้อยละ 15